

Η νέα πνοή της χαρακτηριστικής

Του Χάρη Καμπουρίδη

Φρεσκάδα και φινέτσα έρχεται στο βλέμμα από τα εκθέματα, ενώ οι παλάμες και τα ακροδάκτυλα κάνουν ασυναίσθητες κινήσεις σε συγχρονισμό με όσα συναντάμε στους χώρους της Δημοτικής Πινακοθήκης. «Μα είναι χαρακτηριστικά όλα αυτά;» θα μπορούσε να αναρωτηθεί και ο πιο ενημερωμένος φιλότεχνος επισκέπτης μπροστά σε χαρακτηριστικά απλωμένα σε μανταλάκια, με επιφάνειες όπου το λευκό κυριαρχεί και αγιάζει σαν φωταύγεια τις προσεκτικές γραμμές, ενώ η επιφάνεια του χαρτιού μετατρέπεται σε πεδίο αποτύπωσης για χίλιες δυό τεχνικές - τυπώματα από οξειδωμένες επιφάνειες, υπολογισμένα βαθουλώματα ή εξογκώματα. Στα περισσότερα ίσως έργα, η «κεντρική ιδέα» μιας γνωστής εικαστικής άποψης διατηρείται· είναι ο Α. Φασιανός, ο Π. Τέτσης, ο Γ. Σπυρόπουλος, ο Χρ. Μπότσογλου, ο Σ. Καραβούζης. Ταυτόχρονα και περισσότεροι οι «αποκλειστικά χαρακτες», η Τ. Νικολαΐδη, ο Κ. Γραμματόπουλος, ο Δ. Αρφαράς, ο Μ. Χάρος, ο Τ. Κατσουλίδης, δεκάδες άλλοι νεώτεροι, όλη η σύγχρονη ελληνική χαρακτηριστική θα συνεπέριαν κανείς εύκολα, βλέποντας επίσης τα έργα της Δ. Σιατερλή και του Π. Παντολφίνι που είναι τα κεντρικά και τιμώμενα πρόσωπα αυτής της έκθεσης-αναδρομής. Το Εργαστήρι Χαρακτικής που ίδρυσαν και διευθύνουν συμπλήρωσε 30 χρόνια λειτουργίας και παρουσιάζει τους συνεργάτες του, εμμέσως την εικαστική του άποψη και τη συμβολή του.

Συχνά αμφισβητούμενο παιδί των εικαστικών τεχνών, ανάμεσα στη ζωγραφική και τη γλυπτική, είναι η χαρακτηριστική, η τέχνη του Ντίρερ, του Ρέμπραντ και του Γκόγια. Σε πολλές περιπτώσεις έφευγε από τα καθήκοντα της «υψηλής» τέχνης και «εξέπιπτε» στη δημοσιογραφία και στην ενημέρωση, στον πολλαπλασιασμό ενός πρωτοτύπου με σκοπό τη μεταβίβαση ειδήσεων ή προπαγάνδας, είτε αυτή ήταν οι θρησκευτικές εικόνες του Βατικανού ή του Αγίου Όρους είτε σκηνές και αφίσες από την Αντίσταση στα χρόνια της γερμανικής κατοχής, είτε τέλος χαρακτηριστικά-αντίγραφα κατά παραγγελία κορυφαίων ζωγράφων.

Όμως όσοι έμειναν πιστοί στα αξιώματα και στις τεχνικές αυτής της τέχνης ζουν σε έναν κόσμο δικό τους, υψηλών επιλογών, όπου η κίνηση του χεριού που χαράσσει τον χώρο γίνεται αισθητή σαν καλά ασκημένος χορός δακτύλων, το βάθος και το πλάτος της γραμμής αναδεικνύεται σε αυλακιά, το λιτό χρώμα σαν αίμα που κινητοποιεί τη νέα μορφή και η μεταλλασσόμενη ομοιογένεια της εκτυπούμενης επιφάνειας το δέρμα μιας νέας ζωτικής ύπαρξης. Στην τέχνη της χαρακτηριστικής όλα παίζονται στα ακροδάκτυλα όπου μεταβιβάζεται η όραση και γίνεται αφή. Στην πιο εφαρμοσμένη της εκλεκτική μορφή θα την αισθανθεί κανείς σε εκδόσεις περιορισμένων αντιτύπων προορισμένες για βιβλιοθήκες και σαλόνια για πολύ λίγους, στην πιο σύγχρονη, σε έργα όπως αυτά που έγιναν στο Εργαστήρι Χαρακτικής, ανανεώνοντας μια τεράστια παράδοση μέσα από τα έργα των νέων Ελλήνων χαρακτών. Ήταν γνωστή η προσφορά αυτής της συντεχνιακής κυψέλης που επιδιώκει το άριστο, αλλά βλέποντας το αποτέλεσμα ως σύνολο σ' αυτήν τη γοητευτική έκθεση, ο επισκέπτης υποχρεώνεται ευχάριστα να ξανασκεφτεί ολόκληρη την υπόθεση της χαρακτηριστικής και ειδικότερα της δικής μας, της νεοελληνικής. Τη συνεισφορά των Επτανησίων (από τον Ζαβιτσιάνο ως τον Ν. Βεντούρα), του Δ. Γαλάνη που υπήρξε καθοδηγητής από το Παρίσι, του Γ. Κεφαλληνού που έγινε ο κεντρικός άξονας με τους μαθητές του Τάσο, Κατράκη, Τ. Νικολαΐδη και Κ. Γραμματόπουλο, τους κορυφαίους μαθητές του τελευταίου (Α. Δρούγκας, Γ. Μπουτέας, Γ. Ψυχοπαίδης) που λοξοδρόμησαν στη ζωγραφική, τους τρόφιμους των ιστορικών εργαστηρίων του Παρισιού Α. Φασιανό, Β. Σπεράντζα και Μ. Χάρο.

Το Εργαστήρι είναι ένας κεντρικός κόμβος στο δρομολόγιο της ελληνικής χαρακτηριστικής, κι όχι μόνο της ελληνικής. Μια νέα πνοή που ξαναφέρνει την παλιά παράδοση μαστοριάς ως πρόταση σύγχρονης εικαστικής δεξιοτεχνίας, με το βλέμμα και το χέρι σε μια συνεργασία αυτοσχεδιαστικής τζαζ πάνω σε κλασικό δομικό υπόβαθρο.